

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

آیین شهریاری از منظر امامت و خلافت

شاخصه‌های زمامداری اسلامی از نظر علامه طباطبائی، سید
قطب و ابن خلدون

فاطمه اکبری

با همکاری و مشاوره‌ی استاذ

دکتر محمد رضا ابراهیم نژاد

دکتر عنایت شریفی

دکتر جلال شریفی

سرشناسه

: اکبری، فاطمه، ۱۳۶۲ خرداد-

عنوان و نام پدیدآور

: آیین شهریاری از منظر امامت و خلافت: شاخصه‌های زمامداری اسلامی از نظر
علامه طباطبائی، سیدقطب و ابن‌خلدون/ پژوهشگر و نویسنده فاطمه اکبری؛ راهنمایان
و مشاوران نویسنده محمدرضا ابراهیم‌نژاد، عنایت شریفی، جلال درخشه؛ [برای]
دانشگاه علامه طباطبائی دانشکده الهیات و معارف اسلامی.

مشخصات نشر

: قم: معجزه علم، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری

: ۲۳۵ ص. وزیری.

شابک

: ۹۷۸-۶۲۲-۸۰۹۳-۱۳-۰

وضعیت فهرست نویسی

: فنی

موضوع

: اسلام و دولت

Islam and state

اسلام و دولت -- مطالعات تطبیقی

Islam and state -- Comparative studies

شناسه های افزوده

: دانشگاه علامه طباطبائی. دانشکده الهیات و معارف اسلامی

ابراهیم‌نژاد، محمدرضا، ۱۳۴۶

شریفی، عنایت‌الله، ۱۳۴۷-

Sharifi, Enayatollah

درخشه، جلال، ۱۳۴۳-

رده بندی کنگره

: BP۲۳۱

رده بندی دیویی

: ۲۹۷/۴۸۳۲

شماره کتابشناسی ملی

: ۹۸۹۲۶۸۵

اطلاعات رکورد کتابشناسی

: فنی

آیین شهریاری از منظر امامت و خلافت

حقوق و نویسنده: فاطمه اکبری

رهنمایان و مشاوران نویسنده: دکتر محمدرضا ابراهیم‌نژاد، دکتر عنایت شریفی، دکتر جلال شریفه

شر: انتشارات معجزه علم

بت و سال چاپ: اول-۱۴۰۳

بک: ۹۷۸۶۲۲۸۰۹۳۱۳۰

مت: ۲۵۰۰۰۰ تومان

۰۹۹۳۳۷۰۲۹۹۵

www.mojzezhelm.ir قم، شهرک ولایت، کوچه ۹، پلاک ۲۲

© کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به انتشارات معجزه علم می باشد.

پیشگفتار

یکی از نیازهای اساسی بشر، وجود نظام اجتماعی و سازمان سیاسی است، زیرا از نظر اندیشمندان مختلف انسان به دلایل متعددی همچون «مدنی بالطبع» بودن، رفع نیازهای خویش و قرارداد اجتماعی نیازمند زندگی اجتماعی است و بدیهی است که زندگی اجتماعی بدون دولت سامان نمی‌پذیرد. از این رو افلاطون می‌گوید: «تحصیل حیات با فضیلت برای افراد بشر بدون وجود دولت ممکن نیست، زیرا طبیعت انسان به حیات سیاسی و زندگی اجتماعی میل دارد».

دولت در حقوق اساسی، متشکل از چهار عنصر قلمرو (سرزمین)، گروه انسانی (جمعیت)، حاکمیت و حکومت است که بدون آنها دولت محقق نمی‌شود، و هر یک از عناصر لازمه‌ی وجود دولت هستند. بخصوص حاکمیت که فهم شخصیت دولت، بدون شناخت واقعیت حاکمیت کشور - ملت شدنی نیست. همچنین حکومت؛ زیرا مجموعه ساختارها و نهادهایی است که در یک کشور، اعمال حاکمیت بواسطه آنها صورت می‌گیرد یا به عبارت دیگر حاکمیت از سنخ قدرت است و حکومت به معنای ساختار و شکل که از اهمیت زیادی برخوردار هستند.

پیدایش جوامع انسانی، تشکیل دولت‌ها را به دنبال داشته‌است که بسته به مقتضیات زمانی-مکانی و گستره‌ی گروه‌های انسانی در شکل‌های خرد و کلان، بروز و ظهور یافته‌اند و مکاتب غربی، ادیان گوناگون از جمله اسلام، اندیشمندان و متفکران اسلامی و غیراسلامی، درباره‌ی آن سخن رانده‌اند و نظرات خویش را ارائه داده‌اند.

اندیشمندان از دیرباز تا کنون با سوالات متعددی در حوزه‌ی دولت روبرو بوده‌اند و در صدد یافتن پاسخ‌های آنان بودند؛ از جمله این پرسش‌ها این است: آیا

ست با عناصر چهارگانه‌اش منجر به سعادت بشری می‌شود؟ یا هر
ای مطلوب است؟ جامعه مطلوب چگونه جامعه‌ای است؟ به عبارت دیگر به
چه جامعه‌ای مطلوب گفته می‌شود؟ شاخصه‌ها و ویژگی‌های حاکمیتی و حکومتی
جامعه‌ای که آن را مبدل به مطلوب می‌کند چیست؟

دانشمندان، متفکران و اندیشمندان براساس پذیرش دکترین منشاء دولت
(تئوکراتیک یا دموکراتیک) درصدد یافتن پاسخ مناسبی برای این سوال‌ها بوده‌اند و
پاسخ‌هایی را ارائه نموده‌اند. در دنیای غرب می‌توان کسانی چون افلاطون، آگوستین،
توماس مور، کامپانلا و مارکس و در دنیای اسلام کسانی چون فارابی، خواجه
نصیرالدین طوسی، شهاب‌الدین سهروردی و... را نام برد که هر یک از این
اندیشمندان شاخصه‌ها و ویژگی‌هایی را برای حاکمیت و حکومت مطلوب خویش
ارائه داده‌اند.

آثار این اندیشمندان نشان می‌دهد که جامعه‌ی مطلوب با واژه‌های متنوعی
چون آرمانشهر، یونویا، مدینه‌ی فاضله، بلد طیب و جامعه‌ی آرمانی معرفی
شده که می‌توان گفت تمام آنان مترادف هستند.

از آنجایی که مطالعه و مقایسه دیدگاه‌های اندیشمندان در موضوعات مختلف
مهم و ارزشمندی را به نمایش می‌گذارد. به همین دلیل در نوشتار حاضر
شده‌است با بهره‌گیری از روش مقایسه‌ای به «تحلیل تطبیقی آراء علامه
سید قطب و ابن خلدون در باب شاخصه‌ها و ویژگی‌های حکومت و
بلد طیب از منظر فرآینی» (جامعه‌ی مطلوب اسلامی) پرداخته و ضمن تبیین
اه هر یک از اندیشمندان در باب شاخصه‌ها و ویژگی‌های حکومت و
طیب نکات شتراک و افتراق این سه اندیشمند را استخراج، تبیین و
دیدگاه برتر را معرفی نموده که برای دستیابی به این مهم کتاب در
مل تنظیم شده‌است.

فهرست مطالب

۱	فصل اول: کلیات و مفاهیم
۲	کلیات
۲	بیان مسأله
۷	اهمیت و ضرورت
۸	اهداف پژوهش
۹	سوالات تحقیق
۱۰	فرضیه‌ها
۱۲	پیشینه
۲۰	روش تحقیق
۲۱	سازماندهی کتاب
۲۳	مفاهیم
۲۳	شاخص
۲۶	ویژگی
۲۷	دولت
۲۷	حاکمیت یا قدرت عالی
۲۸	حکومت
۳۰	بلد طیب
۳۴	حیات طیب
۳۶	دولت کریمه

اشتراکات و افتراقات علامه طباطبائی، سید قطب و ابن خلدون درباره‌ی شاخصه‌های

حاکمیت ۲۶۷

اشتراکات و افتراقات علامه طباطبائی، سید قطب و ابن خلدون درباره‌ی ویژگی‌های

حاکمیت ۲۶۹

بررسی تطبیقی مبانی سه اندیشمند در باب شاخصه‌ها و ویژگی‌های حکومت و

حاکمیت بلد طیب ۲۷۱

نتیجه ۲۷۲

پیشنهادهای ۲۷۵

منابع و مآخذ ۲۷۶